

Obsah

Pod'akovanie	11
Úvodné poznámky autora	13

A. Všeobecná (teoretická) časť

1. Ortoepia ako náuka o spisovnej výslovnosti	17
2. Ústnosť a písomnosť rečových prejavov	18
3. Jazykové normy a kodifikácia	20
4. Pojem ortoepie	22
a) Jazykový materiál	23
b) Jazykovedná teória	24
c) Kodifikačná príručka	25
d) Príručka Pravidlá slovenskej výslovnosti. Systematika a ortoepický slovník a jazyková kultúra	25
5. Základné tézy ortoepickej teórie	26
6. Pomocný aparát	33
a) Fonetická transkripcia	33
b) Tabuľka znakov fonetickej transkripcie	36
7. Fonetická terminológia – inventár a fonetické triedenie slovenských hlások	38

B. Ortoepická systematika

I. Hláskové (segmentálne) javy

Samohlásky	41
1. Krátke a dlhé samohlásky (monoftongy)	41
2. Dvojhlásky (diftongy)	43
3. Splývavá výslovnosť, tvrdý hlasový začiatok a ráz	44
Fonetické poznámky	45
4. Samohláskové skupiny	46
5. Samohláska ä	48
6. Samohlásky ö, ő, ü, ű	48

Spoluhlásky	49
Hláskové zmeny – miesta zmien a ich druhy	49
Hláskové zmeny vnútri slabiky	50
Výslovnosť spoluhlások j, v	50
1. Spoluhláska (fonéma) j a jej výslovnostné varianty – hlásky [j, ĭ]	50
a) Hláska [j]	50
b) Hláska [ĭ]	51
Osobitné prípady	51
2. Spoluhláska (fonéma) v a jej výslovnostné varianty – hlásky [v, ů]	51
a) Hláska [v]	51
b) Hláska [ů]	52
Osobitné prípady	53
Hláskové zmeny na hraniciach morféme	53
1. Znelostná asimilácia (spodobovanie)	53
Fonetické poznámky	53
Podmienky a miesta znelostnej asimilácie	54
Všeobecné pravidlo znelostnej asimilácie	54
Znelostná asimilácia v domácich slovách	55
a) Asimilácia znejšej spoluhlásky na neznelú	55
Osobitné prípady	55
b) Asimilácia neznejšej spoluhlásky na znelú	55
Osobitné prípady	56
c) Predložky s, k	56
Osobitné prípady	56
d) Asimilácia neznejšej spoluhlásky na znelú na hranici základu slova a prípony	57
Osobitné prípady	57
e) Asimilácia znejšej spoluhlásky na neznelú	57
Osobitné prípady	58
f) Znelostná asimilácia [f, w]	58
Fonetické poznámky	58
Pravidlá výslovnosti [f, w]	59
Hláska [f]	59
Hláska [w]	60
Osobitné prípady	60

g) Znelostná asimilácia ch, h	60
Pravidlá o výslovnosti ch, h	61
Znelostná asimilácia v prevzatých slovách	61
a) Pravidlá znelostnej asimilácie v prevzatých slovách	62
b) Prevzaté slová so spoluhláskou s, resp. so ss a niektoré iné slová	62
c) Cudzie a prevzaté slová, v ktorých sa píše x	63
2. Zdvojené spoluhlásky	63
Fonetické poznámky	63
Pravidlá o výslovnosti zdvojených spoluhlások	64
a) Zdvojené spoluhlásky namiesto dvoch spoluhlások	64
b) Zdvojené spoluhlásky v skupine troch spoluhlások	65
Osobitné prípady	66
c) Pozície, v ktorých zdvojené spoluhlásky nevznikajú	67
Osobitné prípady	67
3. Tvrdé a mäkké spoluhlásky	68
Fonetické poznámky – dva varianty ľ	68
a) Spoluhlásky t, d, n, l – t', d', ň, ľ v domácich slovách	69
Spoluhlásky t', d', ň, ľ	69
Osobitné prípady a výnimky – výslovnosť t, d, n, l pred i, í, e, ie v domácich slovách	69
b) Spoluhlásky t, d, n, l – t', d', ň, ľ v cudzích a prevzatých slovách	71
c) Spoluhlásky t, d, n, l pred i, í, e v základe cudzích a prevzatých slov	71
d) Spoluhlásky t, d, n, l pred cudzími odvodzovacími príponami	72
e) Spoluhlásky t', d', ň, ľ v prevzatých slovách s domácimi slovo tvornými príponami	72
4. Nosové spoluhlásky m, n a ich varianty	73
Fonetické poznámky	73
a) Spoluhláska [ŋ]	73
b) Spoluhláska [ɲ]	74
c) Spoluhláska [ɳ]	74
d) Spoluhláska [m] namiesto [n]	74
e) Výslovnosť [ɱ] namiesto [m]	75
5. Spoluhláskové skupiny	75
a) Spoluhláskové skupiny t, d + n, ň, l, ľ	75

b) Spoluhláskové skupiny n, ň + t, d, t', d'	75
c) Spoluhláskové skupiny l, l' + t, d, t', d', n, ň	76
d) Spoluhláskové skupiny úžinová spoluhláska + t, d + n, ň, l, l' – skupiny stn, zdn, štn, štl, ždn, str atď'	76
e) Spoluhláskové skupiny ntn, ntň	76
f) Spoluhláskové skupiny šs, žs, sš, zš, zž, sč, čs, zč	77
g) Spoluhláskové skupiny tsk, dsk, dzsk; dst, tstv, dšt, tšt, ptč, dstv, ndsk	77
h) Spoluhláskové skupiny ako zsk, zšt'	77
i) Spoluhláskové dvojice dš, tš, tč	77
j) Spoluhláskové skupiny ntsk, ndsk	78
k) Spoluhláskové skupiny stsk, ststv, s'tst	78
l) Spoluhláskové skupiny stk, štk; stv, nstv, žstv, mstv; tkn, tkň, ktn, ktň; pt, ptk	78

II. Z ortoepie prozodických (suprasegmentálnych) vlastností

Fonetické poznámky	79
Poznámka o grafických znázorneniach	80
Všeobecná poznámka o prozodických vlastnostiach	81
1. Prízvuk	82
a) Charakteristika prízvuku; hlavný a vedľajší prízvuk	82
b) Takzvané neprízvučné slová	82
c) Pozície, v ktorých sú enklitiky a proklitiky prízvučné	83
d) Prízvukovanie jednoslabičných predložiek	84
e) Vplyv kontextu na prízvučnosť jednoslabičných predložiek	85
f) Významová dôležitosť predložky a prízvuk	86
g) Vplyv rytmickej organizácie na prízvučnosť jednoslabičnej predložky	86
h) Iné činitele	87
2. Vetný prízvuk, dôraz a emfáza	87
3. Melódia vety	90
Fonetické poznámky	90
a) Uspokojivá končiaca melódia čiže konkluzívna kadencia	91
b) Neuspokojivá končiaca melódia čiže antikadencia	93

c) Rozvažovacia a rozlučovacia otázka	95
d) Neuspokojivá nekončiaca melódia čiže semikadencia (polokadencia)	96
– stúpavá semikadencia	96
– rovná semikadencia	97
– klesavá semikadencia	98
e) Intonácia vsuviek, pripojených vetných členov a útvarov vyjadrujúcich vedľajšie myšlienkové roviny	98
f) Chybná (nefunkčne príznaková) melódia oznamovacej vety	100
4. Prestávka (pauza)	103
Fonetické a všeobecné poznámky	103
a) Druhy prestávok	104
b) Miesta prestávok	104
Prestávka musí byť	107
Prestávka nemusí byť	107
Prestávka nemá byť	107
5. Intonačné javy v umeleckom prejave	108
6. Záverečná poznámka	108

C. Slovník

Úvodná informácia o slovníku	109
Všeobecná informácia	109
Technická informácia	110
Slovník	113